

Zanussi: “Els grans cineastes demostren que es pot transmetre alguna part de l'experiència mística”

Dm, 6/12/2016 per Catalunya Religió

([Direcció General d'Afers Religiosos](#)) **Krzysztof Zanussi** és de Varsòvia i va néixer el 1939. És físic, filòsof i cineasta; autor d'un cinema humanista i introspectiu reconegut internacionalment des dels anys vuitanta, impregnat d'una inquietud social potenciada per les conviccions catòliques. La Filmoteca de Catalunya n'ha programat una retrospectiva amb una selecció de sis pel·lícules de la quarantena que ha dirigit. El 15 de novembre, Krzysztof Zanussi va inaugurar la XIII Mostra de Cinema Espiritual de Catalunya en presentar-hi el seu últim llargmetratge, *Obce cialo* (Cos estrany, 2014).

Sr. Zanussi, aquesta entrevista és per al butlletí d'Afers Religiosos, que difon la diversitat religiosa de Catalunya perquè la ciutadania la conegui i la respecti i, per tant, que afavoreixi la bona convivència i el respecte.

No hi estic d'acord. Pel meu caràcter, m'agrada portar la contrària. Puc fer-ho?

És clar que sí! ¿No esteu d'acord que el coneixement de les religions afavoreix la convivència?

Jo participo moltes vegades en congressos de diàleg entre cultures i diàleg entre religions en els quals sempre mostro la meva discrepància perquè el diàleg entre religions és una il·lusió. Podem presentar el coneixement de les religions, i això sempre és positiu, perquè la ignorància és pitjor. Però no podem planificar el canvi. Un diàleg implica transformació, cedir alguns elements de la meva fe. Després del diàleg islamo-cristià, l'Islam en sortirà cristianitzat? No, això és absurd. El diàleg significa una altra cosa. Només podem intercanviar informacions per entendre'ns millor, però el contacte amb l'islam només ens permetrà conèixe'ns millor nosaltres mateixos.

Tenint en compte que a Polònia l'Església catòlica feia oposició a la dictadura comunista i en canvi a Espanya l'episcopat donava suport al règim franquista, els espectadors de països diferents parteixen de punts de vista molt diferents. Ho heu notat en el contacte amb espectadors i crítics d'arreu del món?

D'un país a un altre, he notat que els espectadors es fixen en elements diferents. La principal diferència que he observat és que als asiàtics els agraden més les pel·lícules que mostren un dilema ètic. En canvi, els costa molt d'entendre les que tracten la metafísica.

A L'any del sol tranquil (1984), es relata l'amor impossible entre una

polonesa i un soldat estatunidenc. A Persona non grata (2005), se centra en l'enfrontament entre l'ambaixador de Polònia a l'Uruguai i el viceministre rus. Amb el cor a la mà (2008), els protagonistes són un empresari molt ric i un noi que ja no té ganes de viure. A un Cos estrany (2014), la Kasia torna a Polònia per entrar en un convent i l'Angelo pretén fer-la canviar de parer. Les vostres pel·lícules solen basar-se en un diàleg entre dos protagonistes, oi?

Sí, m'interessa el dinamisme que estableix el diàleg. Dos punts de vista que entren en conflicte. Quan és clar qui té raó, aquest intercanvi no té cap interès.

Quins són els vostres propers projectes?

Estic preparant una pel·lícula internacional que durà el títol d'Èter, que reinterpreta el mite de Faust, una mica oblidat perquè molta gent no creu en l'existència de l'ànima. El protagonista enganya el diable però el diable és més fort. La revelació pràctica d'aquesta pel·lícula és que l'ànima existeix i no acaba tot amb la mort.

En l'art, la literatura i la pintura han representat l'inefable. Quins recursos nous aporta el cinema per mostrar l'invisible?

El cinema és visual i mirant les pel·lícules dels grans cineastes descobrim que aquests aporten la prova que l'audiovisual pot ser més gran que la paraula, perquè els textos de Teresa d'Àvila o Sant Joan de la Creu són impenetrables. És tràgic que els autors sentin que no poden comunicar l'experiència mística. En el cine hi ha proves que alguna part de l'experiència mística sí que es pot transmetre. El cinema és un llenguatge universal però no hi ha gaires autors interessats en aquesta perspectiva, com succeeix també en la literatura.

El cinema serveix a l'Església per a evangelitzar?

És important precisar que l'evangelització es fa amb l'exemple de la vida, no amb les paraules, no amb figures artístiques. Totes aquestes mesures poden ajudar, però només convenç el testimoniatge. Tenim la possibilitat de presentar la realització dels valors religiosos i espirituals en el film: això és un factor positiu per a l'evangelització.

Hi veieu un paper limitat.

Hi ha el perill de caure en la propaganda de la fe, com el nom del dicasteri vaticà. Fer propaganda és propi del mercat, del món de la publicitat, i la fe no és una mercaderia. L'evangelització pot ser mal entesa com la promoció d'un producte. Això és un error. Cal informació, però no és suficient per a la fe.

Us en posaré un exemple. Vaig portar al sant pare Joan Pau II uns balladors de breakdance, i els va dir que si ho feien per buscar la bellesa i la perfecció del moviment, tenia la dignitat de l'art. En canvi, si ho feien per fer-se famosos, rics, això resultava espuri.

La publicitat no busca la bellesa sinó la utilitat, i aleshores no és art sinó contaminació, i correm el risc que això també passi amb la propaganda fidei. Joan Pau II tenia molt clar que només es podia convèncer amb el testimoniatge sincer de vida.

Com a membre del Consell Pontifici de la Cultura, quin repte té aquest organisme?

Sota la direcció del cardenal Ravasi, aquest Consell busca el contacte amb el món dels laics, a través de l'Atri dels Gentils. Ara bé, la majoria dels membres, bisbes i cardenals, entenen molt malament la cultura, i per tant l'activitat de la comissió se centra en la comprensió de la cultura per part dels seus membres, trencar esquemes del segle passat, i facilitar el contacte amb la cultura de les seves diòcesis.

I quina seria la seva principal conclusió?

He reproduït molts missatges en els llibres i no sabria pas dir quin és més important. L'últim llibre que he escrit, *Les estratègies de la vida*, ve motivat per haver-me trobat tanta gent que pretén fugir del món, i per això ofereixo un catàleg de decisions inevitables de la vida.

Entrevista: Joan Gómez i Segalà